

Sesizarea – instrument de relevare a infracțiunilor

Intimation – a tool for detecting crimes

Ion Covalciuc¹

Rezumat: Comiterea faptelor penale nu presupun în mod automat inițierea unor investigații din partea organelor judiciare. Pe de o parte, autoritățile urmăresc relevarea faptelor penale iar, pe de altă parte, se vizează reducerea riscului unor investigații arbitrare. Instrumentul utilizat pentru soluționarea acestei dileme este *sesizarea* - calea prin care organul judiciar este informat despre comiterea unei infracțiuni. De măiestria cu care legiuitorul din Republica Moldova a reușit să reglementeze instituția sesizării în procesul penal, depinde, pe de o parte, eficacitatea organelor judiciare în relevarea faptelor penale, iar, pe de altă parte, protejarea societății de intervențiile arbitrare ale agenților statului. Rolul doctrinei în acest proces este unul ce nu poate fi neglijat. Inadvertențele identificate și - nu în ultimul rând - soluțiile propuse pentru remedierea acestora urmează a fi luate în calcul nu doar pentru perfecționarea cadrului normativ, ci și pentru aplicarea acestuia de către organele judiciare.

Cuvinte-cheie: proces penal, sesizare, organ de urmărire penală, plângere, plângere prealabilă, denunț.

Abstract: The commission of criminal acts does not automatically imply the initiation of investigations by judicial bodies. On the one hand, the authorities aim to reveal criminal facts and, on the other hand, to reduce the risk of arbitrary investigations. The tool used to solve this dilemma is the notification - as the instrument through which the judicial body is informed about the commission of a crime. On the one hand, the effectiveness of judicial bodies in revealing criminal facts and, on the other hand, the protection of society from the arbitrary interventions of state agents depends on the mastery with which the legislator manages to regulate the institution of notification in the criminal process. The role of the doctrine in this process is one that cannot be neglected. The inadvertences identified by the specialists in the field and – last, but not least - the solutions proposed for their remedy are to be taken into account not only for the improvement of the normative framework, but also for its application by the bodies judicial judicial bodies.

Key-words: criminal process, notification, criminal investigation body, complaint, preliminary complaint, denunciation.

¹ Lector univ. dr., Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne din Republica Moldova, e-mail: ioncov75@gmail.com.

1. Introducere

Conform prevederilor art. 1 alin. (1) CPP RM², procesul penal reprezintă activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești, cu participarea părților în proces și a altor persoane, desfășurată în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală. Procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni. Din această dispoziție rezultă că unica modalitate de investire a organelor judiciare pentru realizarea investigațiilor penale o reprezintă sesizarea. Sesizarea care, potrivit unei părți a doctrinei, reprezintă mijlocul prin intermediul căruia este informat organul judiciar despre comiterea infracțiunii³.

Modalitățile prin care organul judiciar este informat despre comiterea infracțiunii rezultă din prevederile art. 262 CPP RM, în conformitate cu care organul de urmărire penală poate fi sesizat despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de Codul penal prin: 1) plângere; 2) denunț; 3) autodenunț; 3¹) proces-verbal cu privire la constatarea infracțiunii, întocmit de organele de constatare; 4) depistarea nemijlocită de către organul de urmărire penală sau procuror a bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni; 5) raportul de audit al Curții de Conturi și documentele aferente acestuia.

Conform aceleiași norme dacă, potrivit legii, pornirea urmăririi penale se poate face numai la plângere prealabilă, ori cu acordul organului prevăzut de lege, urmărirea penală nu poate începe în lipsa acestora. Iar în cazul depistării infracțiunii nemijlocit de către lucrătorul organului de urmărire penală, acesta întocmește un raport în care expune circumstanțele depistate și dispune înregistrarea infracțiunii.

La fel, în orice caz de deces al persoanei aflate în custodia statului, în legătură cu urmărirea penală sau executarea pedepsei, procurorul se autosesizează, în condițiile legii.

Modalitățile de sesizare au caracter limitativ, însă se pot prezenta sub diferite forme, iar natura juridică a unei sesizări se determină după criteriile substanțiale, nu formale⁴.

Având în vedere situația deosebită în care se află victimele torturii⁵, tratamentul inuman sau degradant, legiuitorul a prevăzut ca orice declarație, plângere sau alte informații ce oferă temei de a presupune că persoana a fost supusă acțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant, prevăzute la art.

² Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 14.03.2003, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 104-110, 2003, în vigoare din 12 iunie 2003.

³ I. Neagu, *Tratat de procedură penală. Partea specială*, ed. a II -a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010, p. 64.

⁴ M. Udriou et. al. *Codul de procedură penală, Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București 2015, p. 832.

⁵ D. Ursu, *Răspunderea penală pentru tortură, tratament inuman sau degradant*. Teză de doctor în drept, Chișinău, 2017, p. 35.

166¹ CP RM⁶, urmează a fi prezentate sau transmise imediat procurorului pentru a fi examinate în conformitate cu art. 274 alin. (3¹) din Codul de procedură penală.

Examinarea sesizărilor despre acțiunile Președintelui Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Prim-ministrului și examinarea infracțiunilor comise de către aceștia, dat fiind specificul funcțiilor respective, se fac de către Procurorul General sau un procuror desemnat de acesta. Din aceleași raționamente, examinarea sesizărilor despre infracțiunile comise de către Procurorul General se face de către un procuror desemnat de către Consiliul Superior al Procurorilor. Pentru a asigura respectarea prevederilor respective, legiuitorul obligă organul de urmărire penală care a primit o sesizare despre infracțiunile săvârșite de persoanele menționate să o trimită imediat pentru examinare Procurorului General sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor.

Totodată, revenind la prevederile art. 1 alin. (2) CPP RM, putem observa că procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului față de comiterea de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.

Astfel, din cele menționate, rezultă (pe de o parte) că sesizarea organului de urmărire penală reprezintă calea prin care organul judiciar este nu doar informat, ci și investit să realizeze investigațiile penale, iar (pe de altă parte) formele în care poate fi sesizat organul de urmărire penală sunt prevăzute expres în Codul de procedură penală. În acest sens au dreptate unii autori atunci când afirmă că organul de urmărire penală este obligat să înregistreze sesizarea potrivit normelor legale și doar după aceasta este în drept să efectueze acțiunile procesuale ce se impun⁷. Lipsa sesizării conform prevederilor procesual penale lipsește organul judiciar de posibilitatea de inițiere a investigațiilor.

În altă ordine de idei, așa după cum rezultă din cele menționate anterior, scopul procesului penal rezidă în protejarea persoanei, a societății și a statului de infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției. Totodată protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, ... astfel ca nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată, reprezintă după noi condițiile în care urmează a fi realizat acest scop.

În concluzie, sarcina legiuitorului este nu doar de a prevedea formele de sesizare ale organului de urmărire penală, dar și de a face acest lucru de o asemenea manieră încât sesizarea să devină un instrument efectiv în relevarea faptelor infracționale, urmărind dinamizarea, în acest sens, nu doar a organelor judiciare, ci și a celorlalți actori care pot avea anumite informații despre

⁶ Codul penal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 128-129/1012, 2002, în vigoare din 12 iunie 2003.

⁷ T. Osoianu, D. Ostafciuc, *Urmărirea penală*, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2021, p. 28.

comiterea faptelor penale. Dar, nici într-un caz sesizarea, nu ar trebuie să constituie un instrument de paralizare a activității organelor judiciare, în activitatea de relevare a faptelor penale.

De altfel, cele afirmate se pliază perfect prevederilor art. 28 alin. (1) CPP RM, în conformitate cu care procurorul și organul de urmărire penală au obligația, în limitele competenței lor, de a porni urmărirea penală în cazul în care sunt sesizați, în modul prevăzut de legislația procesual penală, că s-a săvârșit o infracțiune și de a efectua acțiunile necesare în vederea constatării faptei penale și a persoanei vinovate. Or, pe de o parte, putem observa că legiuitorul a instituit în procesul penal principiul oficialității urmăririi penale, iar, pe de altă parte, a condiționat pornirea procesului penal de prezența sesizării. Mai mult, felul în care este reglementat începutul procesului penal în art. 1 CPP RM, ne face să credem că rolul organului de urmărire penală în această etapă nu este unul decizional, el doar urmând să verifice dacă sesizarea corespunde criteriilor prevăzute de lege.

În altă ordine de idei, plasarea de către legiuitorul autohton a fazei urmăririi penale ulterior pornirii procesului penal (cu toate criticile pe care le comportă această abordare), repune în joc organul de urmărire penală prin posibilitatea de a hotărî fie începerea, fie neînceperea urmăririi penale⁸.

2. Formele speciale de sesizare a organului de urmărire penală

Desigur, de la principiul oficialității pot exista anumite excepții, doar că, așa cum am menționat și anterior, acestea nu ar trebui să constituie o barieră în relevarea și cercetarea infracțiunilor, încadrându-se în politica penală a statului. Or, dacă modalitățile de sesizare bazate pe principiul oficialității nu constituie un impediment în relevarea infracțiunilor de către organele judiciare, atunci, cu excepțiile de la acest principiu și felul în care ele au fost reglementate de către legiuitor, pot în opinia noastră ridica anumite probleme în acest sens. Considerente pentru care ne vom focaliza analiza asupra modalităților speciale de sesizare a organului de urmărire penală.

O primă excepție de la principiul oficialității îl constituie instituția plângerii prelabile, reglementată de art. 276 CPP RM, în conformitate cu care legiuitorul a prevăzut că pentru o anumită categorie de infracțiuni urmărirea penală se pornește numai în baza plângerii prelabile a victimei, enumerând infracțiunile respective. Acestea sunt faptele incriminate în următoarele articole ale CPP RM: 152 alin. (1) [vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății]; art. 155 [amenințarea cu omor ori cu vătămarea corporală gravă a integrității corporale ori a sănătății]; art. 157 [vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății cauzată din imprudență]; art. 161 [efectuarea fecundării artificiale sau a implantării embrionului fără consimțământul pacientei]; art. 173 [hărțuirea sexuală]; art. 177 [violarea dreptului la secretul corespondenței]; art. 179 alin. (1) și (2) [violarea domiciliului]; art. 193 [tulburarea de posesie]; art. 194 [însușirea sau utilizarea ilicită a energiei electrice,

⁸ T. Osoianu, D. Ostafciuc, *op. cit.*, p. 28.

termice sau a gazelor naturale]; art. 197 alin. (1) [distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor]; art. 204 alin. (1) [divulgarea secretului adopției]; art. 246¹[concurența neloială], din CP RM, precum și în cazul furtului avutului proprietarului săvârșit de minor, de soț, rude, în paguba tutorelui, ori de persoana care locuiește împreună cu victima sau este găzduită de aceasta.

Deși o parte din faptele menționate de către art. 276 CPP RM între timp au fost decriminalizate, astfel că menținerea indicării lor nu se mai justifică (iar pentru altele, cum ar fi, spre exemplu, infracțiunea prevăzută la art. 173 CP RM, urmare a schimbării quantumului pedepsei nu se mai justifică pornirea urmăririi penale la plângerea victimei, aceasta fiind contrară prevederilor art. 109 CP RM), nu putem trece cu vederea că legiuitorul a ales să introducă această procedură de sesizare a organului de urmărire penală având la bază anumite criterii. În acest sens, deși cu referire la legislația procesual penală a României, dar nu putem să nu îi dăm dreptate, profesorului N. Volonciu., precum că necesitatea plângerii prealabile pornește de la împrejurarea că infracțiunile respective, prin natura lor, sunt dintre acelea care privesc interesele personale ale părților⁹, or, altfel spus, interesele persoanele ale părților prevalează asupra interesului public, a cărui existență în cauză, de asemenea, nu poate fi negată. Afirmație pe care o considerăm perfect valabilă și pentru legislația procesual penală a Republicii Moldova. În cadrul urmăririi penale, la împăcarea părții vătămate cu bănuitul/învinuitul/ inculpatul în cazurile menționate, urmărirea penală încetează, pe când lipsa ori retragerea plângerii prealabile constituie, conform prevederilor art. 275 pct. 6 CPP RM, circumstanțe ce exclud urmărirea penală.

La fel, legiuitorul a prevăzut, prin derogare de la prevederile art. 276 alin. (1) CPP RM, că în cazul în care organul de urmărire penală depistează nemijlocit, sau este sesizat despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art. 185² CP RM, [încălcarea dreptului asupra obiectelor de proprietate industrial]cu excepția infracțiunilor prevăzute la alin. (2)³, și la art. 185³ CP RM, [declarațiile intenționat false în documentele de înregistrare ce țin de protecția proprietății intelectuale] acesta notifică titularul de drepturi sau autoritatea abilitată conform legislației privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate despre acestea. Dacă titularul de drepturi sau autoritatea abilitată conform legislației privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate, în termen de 15 zile lucrătoare de la data primirii notificării, nu depune plângerea prealabilă, organul de urmărire penală nu începe urmărirea penală.

Dincolo de interesul personal al părților, legiuitorul a luat în calcul și situațiile în care, în urma infracțiunii, au avut de suferit mai multe persoane, admitând posibilitatea ca urmărirea penală să fie pornită chiar dacă plângerea prealabilă se înaintează doar de către una din victime. În aceste cazuri, accentual

⁹ N. Volonciu, *Tratat de procedură penală, parte specială*, vol. II., ed. rev. și ad., Editura PAIDEIA, București, 1996, p. 111.

este pus, pe lângă interesul privat, și pe interesul public – anume acela de combatere a infracțiunilor.

Aceiași formulă este utilizată și dacă la comiterea unei infracțiuni au participat mai mulți făptuitori. În aceste situații, chiar dacă plângerea prealabilă a fost depusă numai în privința unuia din subiecții activi ai infracțiunii, urmărirea penală se efectuează în privința tuturor făptuitorilor.

La fel, legiuitorul a prevăzut și situațiile în care victima, care figurează într-un proces privitor la o infracțiune pentru care urmărirea penală se pornește la plângerea prealabilă, nu este în stare să-și apere drepturile și interesele legitime din cauza incapacității sau a capacității de exercițiu limitate, a stării de neputință sau a dependenței față de bănuț sau din alte motive. În asemenea cazuri, procurorul pornește urmărirea penală chiar dacă victima nu a depus plângere.

Așa cum am menționat anterior, conducându-se de interesul părților, legiuitorul Republicii Moldova, a prevăzut împăcarea părții vătămate cu bănuțul, învinuțul, inculpatul, ca instrument de încetare a urmării penale. Instrument pentru care, la fel, au prevăzute situațiile în care în cauză pot figura fie mai multe victime, fie mai mulți făptuitori și în conformitate cu care împăcarea este personală și produce efect doar dacă intervine până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești.

Iar pentru persoanele incapabile, împăcarea se poate face numai de reprezentanții lor legali. Persoanele cu capacitate de exercițiu limitată se pot împăca cu încuviințarea reprezentanților lor legali. Împăcarea poate avea loc și în cazul în care urmărirea penală a fost pornită de către procuror din oficiu.

La fel, împăcarea părților poate avea loc și prin aplicarea medierii conform Legii cu privire la mediere¹⁰.

Spre deosebire de plângere, plângerea prealabilă nu poate fi suplinită prin nici o altă modalitate de sesizare¹¹. Cu toate acestea, poziția legiuitorului, de a renunța de la principiul oficialității în favoare disponibilității părților, pare a fi una întemeiată, luând în calcul categoriile de infracțiuni și calitatea persoanelor pentru care a fost introdusă această modalitate de sesizare, dar și instrumentele de intervenție din oficiu pentru anumite situații.

Deși se pot aduce anumite critici (dar care depășesc limitele prezentului demers) modului în care a fost reglementată în legislația procesual penală instituția plângerii prealabile, considerăm instituția ca fiind una conformă actualei politici penale a statului. Totodată, din perspectiva de instrument de relevare a faptelor infracționale, plângerea prealabilă se încadrează în paradigma procesual penală, reprezentând soluția ideală între necesitatea relevării infracțiunilor și protejarea intereselor personale ale părților. Astfel, statul a lăsat la discreția părților dreptul de a decide soarta procesului atât la etapa de pornire a acestuia

¹⁰ Legea cu privire la mediere, nr. 137, din 03.07.2015, Monitorul Oficial nr. 224-233/445, 21.08.2015.

¹¹ I. Neagu, *Tratat de procedură penală partea specială*, ed. a II-a, rev., București, Editura Universul Juridic, 2010, p. 67, în: T. Osoianu, D. Ostafciuc, *Urmărirea penală*, Chișinău, Editura Cartea Militară, 2021, p. 48.

cât și ulterior, prin posibilitatea încetării procesului penal, doar în măsura în care în cadrul investigațiilor s-a stabilit că infracțiunea investigată face parte din categoria celor prevăzute la art. 276 CPP RM, fie la art. 109 CP RM, iar părțile nu sunt afectate de vulnerabilitățile menționate supra.

În altă ordine de idei, plângerea prealabilă nu reprezintă, de fapt, unica procedură specială de sesizare a organului de urmărire penală. Astfel, conform prevederilor art. 276¹ CPP RM, în cazul în care în sesizarea depusă la organul de urmărire penală conține semne clare care justifică bănuirea rezonabilă de săvârșire a unei infracțiuni prevăzute la art. 223, art. 224 alin. (1), art. 227 alin. (1), art. 228 lit. a) și b), art. 241, 242, 244, 244¹, 246, 246¹, 250, 257, 258, 262, 263 CP RM, inclusiv în cazul autosesizării organului de urmărire penală sau a procurorului în privința infracțiunilor menționate, organul competent să exercite urmărirea penală solicită opinia organului de stat competent (organului de control) asupra activității de întreprinzător sau a altui organ competent în controlul respectării prevederilor legislației din domeniul în care a fost săvârșită fapta, în vederea expunerii, în limita competențelor sale, asupra existenței sau nu a încălcării legislației din domeniu și prejudiciului cauzat prin încălcare. Solicitarea organului de urmărire penală trebuie să conțină exact faptele și informațiile cu privire la care se solicită opinia organului de control.

Organul de urmărire penală nu are dreptul să dispună sau să solicite organului de control inițierea unui control în sensul Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător ¹².

Felul în care a fost reglementată modalitatea de sesizare conform art. 276¹ CPP RM, ne permite să afirmăm că, de fapt, prin această modalitate de sesizare se anihilează posibilitatea organului de urmărire penală de a iniția din oficiu pornirea procesului penal, așa cum acest principiu rezultă din prevederile art. 28 CPP RM. Mai mult, pare de neînțeles însuși felul în care legiuitorul a ales să reglementeze această instituție, în situația în care, pe de o parte, legiuitorul prevede atât posibilitatea de sesizare cât și de autosesizare a organului de urmărire penală, iar, pe de altă parte, obligă organul de urmărire penală să solicite opinia altor autorități cu privire la „*încălcarea legislației în domeniu*”. Încălcarea, care, de fapt, reprezintă fapta săvârșită sau presupus săvârșită și care constituie obiectul material al procesului penal și care, împreună cu raportul juridic de drept penal ca manifestare a conflictului de drept survenit¹³) constituie atributul urmăririi penale, care are ca obiect colectarea probelor necesare cu privire la existența infracțiunii, la identificarea făptuitorului, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se transmită cauza penală în judecată, în condițiile legii, și pentru a se stabili răspunderea acestuia, conform art. 252 CPP RM. Astfel, într-un mod inexplicabil, legiuitorul a ales să pună în sarcina unor organe nejudiciare rezolvarea problemelor legate de obiectul cauzei penale, în acest sens având

¹² Legea privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător nr. 131 din 08.06.2012, Monitorul Oficial 181-184/595, 31.08.2012.

¹³ N. Volonciu, *Tratat de procedură penală, parte specială*, vol. I., Editura PAIDEIA, București, 1996. p. 15.

dreptate unii autori când afirmă că formele speciale de sesizare a organului de urmărire penală reprezintă „invenția” actuală a legiuitorului. Pentru început, această abordare a fost aplicată în procesul penal rusesc, pentru intentarea cauzelor penale privind infracțiunile din domeniul financiar-fiscal. În acord cu normele procesual penale în vigoare, la pornirea procesului penal puteau servi doar materialele remise în adresa organului de urmărire penală de către organele fiscale, administrate conform legislației fiscale. Această modificare a căilor tradiționale de sesizare din oficiu a organelor de urmărire penală este (conform autorului citat) cauzată de tendința apărută la finele anului 2010, de a considera necesară limitarea posibilităților organelor judiciare, de a influența procesele economice prin intermediul represiunilor penale. Concomitent, prezența oricărui motiv „monopolizat” de sesizare a organului de urmărire penală, consideră autorul, exclude nu doar posibilitatea utilizării în această etapă a rezultatelor activității operative de investigație, ci și relevarea infracționalității latente, de către organele de constatare special constituite în acest sens. Recurgerea la modalitățile speciale de sesizare contravine principiului oficialității procesului penal, reprezintă o tendință eronată, în reglementarea etapei pornirii urmăririi penale¹⁴.

De altfel, abordarea respectivă pare să ignore prevederile art. 1 alin. (1) CPP RM, în conformitate cu care procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni. La fel prin această abordare se neglijează rolul organului de urmărire penală în procesul penal care rezultă din art. 55 alin. (4) CPP RM, în conformitate cu care dacă există indici ai infracțiunii, organul de urmărire penală, concomitent cu înregistrarea sesizării despre aceasta, pornește procesul de urmărire penală și, călăuzindu-se de dispozițiile prezentului cod, efectuează acțiuni de urmărire penală în vederea descoperirii ei și fixării probelor care confirmă sau infirmă săvârșirea infracțiunii, ia măsuri în vederea asigurării acțiunii civile sau a unei eventuale confiscări a bunurilor dobândite ilicit. Prevederi care, în mod evident, sunt în opoziție cu abordarea legiuitorului din art. 276¹ CPP RM.

Solicitarea organului de urmărire penală adresată în conformitate cu prevederile art. 276¹ alin. (1) CPP RM, se examinează de organul de control competent în conformitate cu prevederile Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. Adică, urmând logica de mai sus, după pornirea procesului penal, contrar prevederilor art. 2 alin. (4) CPP RM (care, la fel, nu este în afara criticii), urmează anumite investigații în afara procesului penal desfășurate de către un organ nejudiciar. Întrebarea care apare în acest sens este dacă activitățile respective sunt, ori nu, conforme prevederilor art. 6 CEDO¹⁵, iar răspunsul, după noi, este la suprafață – modalitățile respective de investigații nu satisfac cerințele CEDO, în materie.

¹⁴ Л. Головки и другие, Курс Уголовного процесса. Изд. Статут, Москва, 2017, с. 596. (L. Golovco et al., *Tratat de procedură penală*, Editura Statut, Moscova, 2017, p. 596.)

¹⁵ Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950.

La fel, în situațiile prevăzute la art. 276¹ alin. (1) CPP RM, în cazul când solicitarea excede competența organului de control, acesta, în termen de 5 zile de la recepționare, restituie organului de urmărire penală solicitarea și materialele anexate la aceasta, în partea care excede competența organului de control. Fără însă ca legiuitorul să prevadă și ulterioarele acțiuni ale organului de urmărire penală, inclusiv felul în care ar urma acesta să procedeze, dacă, spre exemplu, infracțiunea investigată face parte din categoria celor prevăzute de lege, pentru care este necesară modalitatea specială de sesizare conform art. 276¹ CPP RM, iar, pe de altă parte, organul specializat se declară incompetent să realizeze controlul.

Recapitulând cele relatate mai sus, putem observa că actuala construcție procesual penală a Republicii Moldova, prevede că urmărirea penală se pornește ulterior pornirii procesului penal. Astfel în contextul modalității speciale de sesizare a organului de urmărire penală reglementată de art. 276¹ CPP RM nu putem trece cu vederea că interdicția ca în cazul infracțiunilor menționate supra, pentru procuror (fără a se referi din motive neclare la organul de urmărire penală) de a decide asupra pornirii urmăririi penale până la recepționarea sesizării organului de control de stat, expediată în conformitate cu prevederile art. 29 alin. (11) din Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, fie ale art. 251 din CF RM¹⁶, pare la fel, cel puțin discutabilă. Aceasta deoarece, pe de o parte, așa cum am menționat și anterior, legiuitorul prevede atât posibilitatea sesizării cât și autosesizării organului de urmărire penală anterior solicitării opiniei organului de control, după care, din motive neclare, se revine asupra necesității unei sesizări repetate din partea organului de control de stat. Sesizare, față de care legiuitorul, la fel - contrar interdicției prevăzute la art. 2 alin. (4) CPP RM, dar și a art. 262 CPP RM, impune respectarea condițiilor prevăzute în art. 29 alin. (11) din Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător fie ale art. 251 CF RM.

În altă ordine de idei, conform prevederilor art. 29 alin. (11) din Legea nr. 131/2012, legiuitorul obligă organele de control de stat, în cazul și în termenul indicat la art. 28 alin. (9) și (9¹) din lege, să transmită organului de urmărire penală o sesizare privind identificarea semnelor unei componente de infracțiune, la care se anexează procesul-verbal de control și materialele ce țin de controlul în cauză. În procesul-verbal de control se face consemnarea privind neexecutarea prescripției stabilite și mențiune despre restituirea (sau nu, a) prejudiciului stabilit sau a contravalorii lui.

Totodată, conform prevederilor art. 28 alin. (9), din lege, la stabilirea încălcărilor ce conțin semne ale componentei unei infracțiuni, dar care nu s-au soldat cu cauzarea de prejudicii vieții și sănătății persoanei, organul de control întocmește procesul-verbal de control, în care se indică prejudiciul pe care l-a stabilit, în limita competențelor, ca fiind cauzat prin încălcările constatate ale legislației, precum și prescripția privind înlăturarea acestor încălcări. Organul de control sesizează procurorul sau organul de urmărire penală competent cu privire

¹⁶ Codul fiscal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 24.04.1997, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 62/522, 1997, în vigoare din 01.01.1998.

la identificarea semnelor componente de infracțiune, printr-o sesizare, la care, în mod obligatoriu, se anexează procesul-verbal de control și materialele ce țin de controlul în cauză, care se transmite acestuia în termen de 5 zile lucrătoare.

Iar, conform prevederilor alin. (1) art. 251 CF RM stabilind cauzele și condițiile săvârșirii încălcării fiscale, Serviciul Fiscal de Stat poate prezenta propuneri de lichidare a acestor cauze și condițiile aferente.

În procesul examinării cazurilor de încălcare fiscală în care se constată semne ale componente de infracțiune, Serviciul Fiscal de Stat adoptă decizia asupra cazului de încălcare fiscală, în care se indică exact prejudiciul cauzat prin încălcările admise, măsurile de înlăturare a acestor încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin încălcare (achitarea la buget a sumelor de impozite, taxe, contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii și/sau prime de asigurare obligatorie de asistență medicală, calculate în procesul controlului).

Conform aceleiași norme, la sesizarea privind identificarea semnelor componente de infracțiune, în mod obligatoriu, se anexează actul de control, decizia asupra cazului de încălcare fiscală și materialele ce țin de controlul în cauză. În sesizare se face consemnarea privind executarea sau neexecutarea măsurii de înlăturare a încălcării stabilite și privind restituirea sau nu a prejudiciului cauzat sau a contravalorii lui (achitarea la buget a sumelor de impozite, taxe, contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii și/sau prime de asigurare obligatorie de asistență medicală, calculate în procesul controlului).

Astfel, nu este greu de observat că niciunul din actele nominalizate nu reglementează obligațiile organelor de control, sau a celor fiscale și modul în care acestea ar trebui să denunțe infracțiunile relevate, la fel cum nu se reglementează nici condițiile de fond și formă ale sesizării. Mai mult, din normele enunțate rezultă că, de fapt, legiuitorul s-a îngrijit mai mult de reglementarea procedurii de soluționare a pretinzelor încălcări din perspectiva legislației fiscale sau de altă natură decât cea penală, decât de sesizarea organului de urmărire penală, pentru investigarea unui eventual conflict de drept penal.

La fel, din motive neclare, legiuitorul stabilește de fapt o nouă circumstanță ce exclude urmărirea penală pentru categoriile de infracțiuni menționate supra. Astfel, conform prevederilor art. 276¹ alin. (6) CPP RM, în cazul în care din sesizarea depusă la organul de urmărire penală sau la procuror nu reies semne clare care să justifice bănuirea rezonabilă de săvârșire a unei infracțiuni, se informează organul de control competent, care va continua examinarea conform atribuțiilor sale. Organul judiciar urmând a proceda conform prevederile art. 274 alin. (4)–(7) CPP RM, adică urmează a se refuza în pornirea urmăririi penale. Abordare care nu poate fi înțeleasă, atâta timp cât *lipsa semnelor clare care să justifice bănuirea rezonabilă de săvârșire a unei infracțiuni* nu este prevăzută la art. 275 CPP RM printre circumstanțele ce exclud urmărirea penală, iar, pe de altă parte, standardul respectiv este net superior celui utilizat de legiuitor în art. 1 CPP RM.

4. Concluzii

În concluzie, nu ne rămâne decât să reiterăm că, deși legiuitorul este cel care determină politica penală a statului, felul în care la acest moment sunt reglementate formele speciale de sesizare ale organului de urmărire penală, mai ales când este vorba de infracțiunile economice, ridică mai multe semne de întrebare. Or, pe lângă gradul nejustificat de înalt al protecției oferit celor care comit infracțiunile de genul celor menționate la art. 276¹ CPP RM, putem observa inclusiv paralizarea posibilităților de investigație a organelor judiciare, acestea, în ultima instanță, fiind dependente de eventuala poziție a organelor de control. Situația respectivă, din punctul nostru de vedere, nu corespunde imperativelor timpului și necesită a fi remediată, iar cea mai bună cale de remediere ar fi renunțarea la procedura respectivă de sesizare.

Referințe

- Neagu I., *Tratat de procedură penală partea specială*, ed. a II-a, rev. și ad., Editura Universul Juridic, București, 2010.
- Osoianu T., Ostafciuc D., *Urmărirea penală*, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2021.
- Udroiu M. et. al., *Codul de procedură penală, Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 2015.
- Ursu D., *Răspunderea penală pentru tortură, tratament inuman sau degradant*, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2017.
- Volonciu N., *Tratat de procedură penală, parte specială*, vol. I., ed. rev. și ad., Editura PAIDEIA, București, 1996
- Volonciu N., *Tratat de procedură penală, parte specială*, vol. II, ed. rev. și ad., Editura PAIDEIA, București, 1996
- Головко Л. и другие, Курс Уголовного процесса. Изд. Статут, Москва, 2017; (L. Golovco et. al., *Tratat de procedură penală*, Editura Statut, Moscova, 2017, c. 596.)